

OPDRAGELSE ER IKKE KUN FORÆLDRENE S SAG

Udgangspunktet for den verserende opdragelsesdebat er forkert – opdragelsesansvaret og -opgaven er ikke kun forældrenes, men er i høj grad også delt ud på de institutioner, hvor børnene tilbringer meget af deres tid. Sådan lyder det fra DPU-forsker Karen Ida Dannesboe, der på baggrund af sin forskning opfordrer til en mere nuanceret debat om opdragelse.

Af KAREN IDA DANNESBOE

Opdragelse og ikke mindst forældres rolle i deres børns liv er et tilbagevendende tema i den offentlige debat. Her i vinteren 2018 lancerede børne- og socialminister Mai Mercado *Opdragelsesdebatten*. Debatten er ifølge ministeren nødvendig, fordi forældre ikke opdrager nok. Larm i klassen og urolige børn, der ikke sidder stille, er tegn på forældrenes manglende opdragelse, forklarer hun til Berlingske Tidende 30. januar 2018. I samme artikel påpeger ministeren, at de såkaldte 'curlingforældre', der gør alt for at hjælpe deres børn, også er et problem. Sat på spidsen kan man sige, at opdragelse tilsyneladende

er blevet et spørgsmål om at være for meget eller for lidt involveret i sine børn – og at begge dele er et udtryk for manglende eller upassende opdragelse. Det entydige fokus på opdragelse som værende udelukkende et forældreansvar virker paradoksalt i et land som Danmark, hvor langt størstedelen af børn hver dag tilbringer mange timer i institutioner og skoler, og hvor professionelle voksne tilrettelægger og rammesætter store dele af børnenes hverdag.

I Danmark såvel som i andre vestlige lande har der inden for skoleområdet gennem de sidste 15-20 år været et stort politisk fokus på forældresamarbejde. Partnerskaber, forældreinvolvering, forældresamarbejde – ja, mange forskellige betegnelser flourer i politiske og uddannelsesmæssige sammen-

hænge, hvor involvering og ansvarliggørelse af forældre i forhold til deres børns uddannelse er i fokus. Skolen forventer, at forældre tager ansvar og engagerer sig i deres børns skole, og man forventer, at de gør det på bestemte måder (jf. Dannesboe et al. 2012, Knudsen 2010) og handler på de oplysninger, de får om deres børn gennem forældreintra, elevplaner og forskellige test. Med digitalisering af kommunikationen mellem skole og forældre og forventninger om, at forældre ikke kun holder sig orienteret, men ligeledes handler på de oplysninger, de får, lægger man op til, at forældre justerer deres forældreskab og opdragelse af deres børn i overensstemmelse med de krav, de mødes med fra skolen. Historisk set har forældre aldrig været så inddraget i deres børns skolegang, som de er i dag, og aldrig før har deres involvering været så omfattende. Det sker samtidig med, at deres involvering bliver tillagt langt større betydning end tidligere.

I de senere år, er den politiske interesse for forældre med børn i daginstitutioner ligeledes øget. Dette fokus på forældre kædes ofte sammen med idéer om, at tidlige indsatser i små børns liv ikke blot er afgørende for børnenes udvikling og livschancer, men også er en samfundsøkonomisk gevinst (ofte med reference til økonomen James Heckman).

Både den intensiverede inddragelse af forældre og det øgede fokus på forældres opdragelsespraksisser kan ses som et udtryk for det, den britiske sociolog Frank Furedi (Furedi 2002) betegner som en barndoms- og forældredeterminisme; en tendens til udelukkende at forstå børns udvikling som et produkt af forældrenes opdragelsespraksis.

Men det er ikke den virkelighed, vi som forskere på feltet ser. Tværtimod overlader vi i Danmark ikke børns udvikling til forældrene alene, de får hjælp af de velfærdsinstitutioner – primært dagtilbud og skole – som i høj grad også præger børnenes hverdag. Det betyder ikke, at barndoms- og forældredeterministiske tendenser ikke er genkendelige i en dansk kontekst. Forældre tillægges også her det primære ansvar. Men velfærdsinstitutionernes arbejde med at præge forældrene i forhold til opdragelse skaber en form for dobbelt opdragelse, hvor forældre opdrages til at opdrage deres børn.

I et igangværende forskningsprojekt ved Center for Daginstitutionsforskning (CEDIF) er vi en gruppe forskere fra DPU, Aarhus Universitet og Roskilde Universitet, der undersøger pædagogers og forældres samarbejde i forhold til at gøre børn skoleparate. Vores foreløbige analyser peger på, at

»Forældres opdragelsespraksisser er ikke kun et spørgsmål om individuelle strategier. Opdragelses- og forældrenormer formes også i mødet med de professionelle i institutionerne.«

Karen Ida Dannesboe

det pædagogiske personale anser forældre for vigtige, og at grænsen mellem det pædagogiske arbejde med børnene og arbejdet med forældrene er flydende – og her er opdragelsesspørgsmål helt centrale. Dermed bliver også forældre genstand for pædagogik (Dannesboe et al. 2018).

I institutionshverdagen bliver forældre bl.a. jævnligt gjort opmærksomme på at sørge for en række praktiske ting (f.eks. sørge for at der er gummistøvler og regntøj i garderoben, melde ferie og sygdom) og at hente og bringe på pasende tidspunkter. Når pædagogerne arbejder på at få forældrene til at tilpasse sig institutionshverdagens praktiske logikker og tidsrytmer, så handler det om, at hvis de ikke gør det, tager det tid fra eller forstyrrer det, pædagogerne anser for det centrale, nemlig arbejdet med børnene og det at få arbejdsdagen til at fungere. I det lys kan man sige, at der sker en opdragelse af forældrene i forsøget på at få dem til at tilpasse sig institutionen.

Både forældre og pædagoger er imidlertid optagede af børns udvikling – især i forhold til hvordan børnene klarer sig socialt og adfærdsmæssigt. I den sammenhæng har vi i vores studie set, hvordan pædagoger svarer på spørgsmål og giver forældrene gode råd om opdragelse i forhold til, hvad de kan gøre derhjemme f.eks. for at fremme skoleparatehed. Når forældrene anser pædagogernes råd for vigtige og på flere måder indarbejder disse råd i deres daglige opdragelse af deres børn, så handler det om, at de oplever pædagogerne som relevante eksperter på børn og opdragelse, der samtidig har kendskab til det specifikke barn. I den forstand er forældres opdragelsespraksisser ikke kun et spørgsmål om individuelle strategier. Opdragelses- og

forældrenormer formes også i mødet med de professionelle i institutionerne (Sparrman et al. 2016).

Så når ministeren ser larm og uro i skolen som et resultat af forældrenes manglende opdragelse, så ligger der en antagelse om, at opdragelse er et forældreansvar, og arbejdet med at opdrage til passende adfærd i skole og daginstitution i sig selv kan skabes i familien (og ikke i den hverdagskontekst, hvor det foregår). Men denne forståelse af forældreskab og opdragelse overser, hvordan forældres opdragelse af børn også er præget af de professionelle, de møder i skoler og daginstitutioner. Det førnævnte studie viser, at forældre generelt er opmærksomme på de institutionelle forventninger og krav til dem som forældre.

Og når forældre hele tiden bliver opfordret til at være orienterede, aktive og medvirkende i deres børns institutions- og skoleliv, er det måske ikke så mærkeligt, at de kan blive opfattet som 'curlingforældre'. Men spørgsmålet er, om de såkaldte 'curlingforældre' ikke er et resultat af netop den udvikling. Man kan måske ligefrem sige, at den intensive involvering af forældre er med til at skabe curlingforældre, i og med de hele tiden bliver bedt om at 'være på' i forhold til deres børn. ■

Læs mere:

Passende parathed: Forskningsprojekt om børns parathed og forældresamarbejde i daginstitutioner (Dil Bach, Karen Ida Dannesboe, Tomas Ellegaard, Bjørg Kjær, Niels Kryger, Allan Westerling) Center for Daginstitutionsforskning (CEDIF), Roskilde Universitet: ruc.dk/center-daginstitutionsforskning

K.I. Dannesboe, N. Kryger, C. Palludan og B. Ravn (red.) *Hvem sagde samarbejde? Et hverdagslivsstudie af skole-hjem-relationer*, Aarhus Universitetsforlag, 2012.

H. Knudsen: *Har vi en aftale? Magt og ansvar i mødet mellem folkeskole og familie*. Nyt fra Samfundsvidenskaberne, 2010.

F. Furedi: *Paranoid parenting. Why ignoring the experts may be the best for your child*. Chicago Review Press, 2002

K.I. Dannesboe, D. Bach, B. Kjær & C. Palludan: *Parents of the welfare state: pedagogues as parenting guides*. *Social Policy and Society*, 2018

A. Sparrman, A. Westerling, J. Lind, K.I. Dannesboe (Eds.): *Doing good parenthood. Ideals and Practices of Parental Involvement*. Palgrave Macmillan, 2016.

KAREN IDA DANNESBOE forsker i forhold mellem familie og skole/daginstitution, forældreskab, børns hverdagsliv i og på tværs af skole og familie, professionelle relationer og identiteter, materialitet, sted og rum. Hun underviser primært på kandidatuddannelsen i pædagogisk antropologi på DPU, Aarhus Universitet.